

СЕКЦІЯ 2. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ

УДК 373.2.091.33-027.22:796

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-107-4>

ПЕДАГОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Вашак Оксана Олексіївна,
кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри дошкільної освіти

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

vashak1971.oa@gmail.com
orcid.org/0009-0006-5079-6555

Бурсова Світлана Сергіївна,
старша викладачка кафедри дошкільної освіти

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

svetlanabursova83@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0063-3567

Анотація. У статті висвітлена роль гри у розвитку дітей раннього віку як важлива наукова проблема у галузі дошкілля. Акцентовано увагу на важливості фахового підходу та високої професійної компетентності педагогів до використання ігор у закладах дошкільної освіти. Розкриті різні форми, методи та засоби створення ігрової діяльності у групах раннього віку відповідно до вимог Базового компоненту дошкільної освіти.

Розкриваючи актуальність зазначеної наукової проблеми, наголошено на тому, що останнім часом, у системі дошкільної освіти спостерігається стійка тенденція у домінуванні пріоритету навчальної діяльності, і разом з тим, у виявленні недостатньої уваги до розвитку дітей у процесі гри. Акцентовано увагу на тому, що педагог має труднощі у підборі розвивального ігрового матеріалу. Це пов'язано з неготовністю вихователя проектувати сучасне предметно-ігрове середовище в освітньому просторі закладу дошкільної освіти.

Мета статті полягає у тому, щоб розкрити педагогічне значення ігрової діяльності дітей раннього віку у закладах дошкільної освіти.

Серед **методів дослідження** представлений науковий аналіз психолого-педагогічних джерел, пріоритетних документів української державної освітньої політики, де окреслені різні проблеми, пов'язані з організацією виховного процесу та розвитком дітей раннього віку у закладах дошкільної освіти, розкрита роль ігрової взаємодії, а також емпіричні дослідження та спостереження за ігровою діяльністю дітей у групах раннього віку. Детальний аналіз праць різних науковців, дав можливість розкрити важливу роль та довести педагогічне значення ігрової діяльності у розвитку дітей раннього віку.

Констатація **результатів** засвідчила про необхідність подальшого розвитку та вдосконалення педагогічних підходів до використання ігор для підвищення якості освітнього середовища у закладах дошкільної освіти.

Підкреслюючи важливу роль ігрової діяльності у процесі організації освітнього середовища у групах раннього віку, наголошується на тому, що важливою педагогічною умовою є проведення ігор-занять, спрямованих на специфічні види діяльності, зокрема, сюжетне конструювання, під час якого, діти можуть набувати навичок перенесення одного способу дії на інші ситуації або предмети.

Розкрита головна перевага гри, яка полягає у тому, що в ній формується особистість дитини.

Отже, у **висновках** підкреслюється, що гра, є потребою дитячого організму, який активно розвивається на цьому віковому етапі і потребує великої уваги з боку педагогів. Тому створення ігрового середовища в освітньому просторі закладів дошкільної освіти, є головною умовою успішного розвитку дитини раннього віку.

Ключові слова: діти раннього віку, вихователі закладів дошкільної освіти, гра, ігрова діяльність, фаховий підхід до використання ігор, створення ігрового середовища.

PEDAGOGICAL IMPORTANCE OF PLAY ACTIVITIES IN THE DEVELOPMENT OF YOUNG CHILDREN

Vashak Oksana Oleksiivna,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Preschool Education
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
vashak1971.oa@gmail.com
orcid.org/0009-0006-5079-6555

Bursova Svitlana Serhiivna,
Senior Teacher of the Department of Preschool Education
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
svetlanabursova83@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0063-3567

Abstract. The article highlights the role of playing games in the development of young children as an important scientific problem in the field of preschool education. Attention is focused on the importance of a professional approach and high professional competence of teachers to the use of games in preschool educational establishments. Various forms, methods and means of creating playing activities in early age groups are described in accordance with the requirements of the Basic component of preschool education.

Revealing the relevance of the mentioned scientific problem, it is emphasized that recently, in the system of preschool education, there has been a steady trend in the dominance of the priority of educational activities, and at the same time, in showing insufficient attention to the development of children in the process of playing games. Attention is focused on the fact that the teacher has difficulties in selecting educational game material. This is due to the educator's unwillingness to design a modern subject-game environment in the educational space of the preschool educational establishment.

The purpose of the article is to demonstrate the pedagogical significance of game activities of young children in preschool educational establishments.

Among **the research methods**, a scientific analysis of psychological and pedagogical sources, priority documents of the Ukrainian state educational policy is presented, where various problems related to the organization of the educational process and the development of young children in preschool educational establishments are outlined, the role of playful interaction is revealed, as well as empirical research and observation of game activities of children in early age groups. A detailed analysis of the works of various scientists made it possible to show the important role of game activities in the development of young children and prove its pedagogical significance.

Findings of the results proved the need for further development and improvement of pedagogical approaches to the use of games to make the educational environment in preschool educational establishments advanced.

Highlighting the major role of game activity in the process of organizing the educational environment in early age groups, it is emphasized that an important pedagogical condition is conducting game classes aimed at specific types of activities, in particular, plot construction, during which children can acquire skills of transferring one way of acting on other situations or objects.

The main advantage of the game is revealed, which is that the child's personality is formed in it.

So, **the conclusions** emphasize that the game is a need of the child's body, which is actively developing at this age stage and needs a lot of attention from teachers. Therefore, the creation of a playing environment in the educational space of preschool educational establishments is the main condition for the successful development of young children.

Key words: *young children, preschool teachers, game, game activity, professional approach to using games, creating a game environment.*

Вступ. Сучасний етап розвитку дошкільної освіти характеризується пошуком нових підходів до особистості дитини раннього віку. Оскільки гра в дошкільному віці є основним видом діяльності, то саме вона набуває найбільшої значимості та посідає вагоме місце в житті дитини.

Ігрова діяльність дітей раннього віку, є певною формою виявлення їх активності. Наслідуючи дії дорослих і відношення між ними,

вони поступово пізнають соціальне оточення, дізнаються про призначення окремих предметів у навколишньому середовищі. Враховуючи неперевершену роль гри у всебічному розвитку дитини раннього віку, потрібно чітко розуміти як саме її використовувати на кожному віковому етапі. Тому фаховий підхід до використання ігор, а так само і до ігрової діяльності у закладах дошкільної освіти, потребує від педагогів високої професійної компетентності.

Проте, значущість і недостатня розробленість теоретичних і практичних аспектів зазначеної наукової проблеми зумовлюють актуальність обраної нами теми.

Мета статті полягає у тому, щоб розкрити педагогічне значення ігрової діяльності дітей раннього віку у закладах дошкільної освіти.

Завдання полягають у тому, щоб здійснити науковий аналіз психолого-педагогічних джерел; розкрити базові категорії дослідження; довести важливість гри та ігрового середовища у всебічному розвитку дітей раннього віку.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми. Останнім часом, у системі дошкільної освіти спостерігається стійка тенденція у домінуванні пріоритету навчальної діяльності дітей раннього віку і разом з тим у виявленні недостатньої уваги до їх розвитку в процесі гри. Сьогодні педагог має труднощі у підборі розвивального ігрового матеріалу, а це в свою чергу пов'язано з неготовністю вихователя проектувати сучасне ігрове середовище в освітньому просторі. Відтак, створення в освітньому просторі закладів дошкільної освіти повноцінного ігрового середовища у групах раннього віку, є ефективним шляхом реалізації завдань сучасного реформування дошкільної освіти.

Ефективність застосування ігор у вихованні дітей раннього віку доведено в роботах науковців С. Васильєвої (2021), О. Безсонової (2021), Н. Гавриш (2021), О. Дурманенко (2022), К. Крутій (2010), Н. Кудикіної (2012), С. Матвієнко (2019), В. Рагозіної (2021) та інших. Так, науковці наголошують на тому, що перші прояви дитячих ігор виникають ще в ранньому віці, маючи сенсо-моторний характер.

Проблеми педагогіки раннього віку, а також організації виховної діяльності у закладах дошкільної освіти, стали наразі пріоритетними в українській державній освітній політиці. Це знайшло відображення у різних державних документах. Так, у Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020) зазначено, що період від народження до трьох років є унікальним, найбільш інтенсивним й визначальним у розвитку людини; ключовим у загальному перебігу психофізичного й соціального розвитку дитини; найбільш сприятливим для соціальних і педагогічних впливів, інтенсивного розвитку мовлення, пам'яті, образної уяви та мислення.

Завдання і зміст ігрової діяльності дітей раннього віку визначається Державним стандартом дошкільної освіти України (2021). Так, у Базовому компоненті дошкільної освіти підкреслюється важлива роль гри в психологічному розвитку дитини дошкільного віку, бо саме гра забезпечує поступовий розвиток базових психологічних новоутворень (уява, довільність, соціальна активність, самопізнання, самооцінка тощо) і тим самим сприяє успішній освіченості дитини.

2. Методологія та методи. У працях М. Зацепіної, О. Кононко, Т. Оверчук та ін. представлений зміст, форми та методи роботи з дітьми раннього віку в освітньому просторі закладів дошкільної освіти. У працях А. Бондаренко, Л. Парамонова, О. Писарчук, Л. Стрелкова детально розкриті теоретико-практичні засади організації освітньо-розвивального середовища.

Над науковою проблемою значення гри у розвитку та вихованні дітей, у різні часи працювали українські та зарубіжні вчені. Вагомі аргументи на підтвердження того, що гра є провідним видом діяльності дітей дошкільного віку містять праці К. Ушинського (1983), М. Грушевського (1904), С. Русової (1927).

Так, у педагогічних працях, поняття «гра», як відображення дитиною дійсності життя, вперше було розкрито відомим українським педагогом К. Ушинським. Видатний науковець наголошував на тому, що вкрай важливим, є використання ігор, особливо народних ігор у вихованні дітей, адже ця діяльність дає дитині різноманітний життєвий досвід.

Костянтин Дмитрович доводив, що зміст гри суттєво впливає на розвиток та формування дитини як особистості. «Не думайте, акцентував увагу виданий педагог, що все пройде для дитини безслідно, пропаде разом із розбитими ляльками чи барабанчиками, скоріш за все, що саме так починають з'являтися у неї перші асоціації, уявні ланцюжки цих асоціацій, які потім зв'яжуться в один великий, визначивши у подальшому характер і напрям життя людини».

Праця українського етнографа, громадського діяча Марка Грушевського «Дитина у звичаях та віруваннях українського народу» (2007) є збіркою матеріалу про дітей в українському селі. Представлено дослідження про дитячі іграшки й забави.

Свої найперші уявлення та знання про народні іграшки і перший досвід їх виготовлення усілякої зброї, млинків, музичних інструментів та розморочування морок, Марко Грушевський дізнався ще у дитинстві. Згодом автор сам грався так зі своїми дітьми і отримував від цього неабияку насолоду, судячи з докладного опису дії іграшок і як з ними гралися дівчатка і хлопчики. Цей досвід згодом склав основу дослідження «Дитячі забавки та гри усякі» (Грушевський, 1904).

Аналіз вітчизняних психолого-педагогічних праць доводить, що значення гри, її функції та класифікації найкраще викладені у працях С. Русової (1927).

Так, велику роль гри доводила відома фундаторка Концепції української освіти Софія Русова. На думку педагога, особливого значення мають ігри для «розвитку соціального інстинкту». У грі дитина вперше намагається стримувати своє «я», погоджувати свої інте-

реси з вимогами інших людей. За словами педагога, «коли народ ще не знав культурного життя, то ігри, забави були першою соціальною школою» (Русова, 1927).

Сучасні дослідники Г. Костюк (2000), Т. Піроженко (2011), О. Кононко (2019) та ін. акцентували увагу на тому, що у період раннього дитинства відбувається становлення і розвиток усіх психічних процесів – сприймання, пам'яті, наочно-дійового мислення, мовлення, уяви, тощо. Дитина набуває уявлення про навколишні предмети, починає орієнтуватися у їх формі та величині. Оскільки навчання дітей раннього віку має розвиваючий характер, то на думку науковців, важливим є, навчити їх різних способів пізнання навколишнього світу. Це такі вміння як спостерігати та обстежувати; досліджувати й експериментувати на основі доступного для розуміння матеріалу, здійснюючи власні відкриття; спілкуватися з дорослими й однолітками

Для дитини раннього віку, найцікавіший шлях пізнання навколишнього світу, є гра. Різноманітність її форм дає можливість набути уявлень про реальні предмети, їх призначення, способи використання. Окрім того, допомагає пізнати себе, свої можливості та здібності.

На межі раннього і дошкільного віку виникає режисерська гра. Це використання іграшок як предметів-замінників, символічне виконання певної дії. Згодом дитина стає спроможною організовувати образно-рольову гру, в якій уявляє себе в певному образі (людини чи предмету) і відповідно діє.

Необхідною умовою такої гри є яскраві, інтенсивні переживання: дитину вразила побачена нею ситуація, і пережиті емоції, враження відтворюються в ігрових діях. Адже характерною психічною рисою дитини раннього віку, є занадто емоційне сприйняття навколишнього світу. Вони можуть демонструвати імпульсивність, або нестійкість емоцій, досить різко реагувати на природне середовище, навколишніх людей, різні предмети та об'єкти, проявляючи захоплення. Оскільки головною особливістю дитини раннього віку є одночасний вияв емоцій і дій до навколишнього світу, то вона буде засвоювати те, що їй подобається, що викликає захоплення і радість (Гурковська, 2011).

Зауважимо, що емоції не тільки виражають особливості мотивації поведінки дитини, але й відіграють суттєву роль у реалізації цих мотивів, наголошують науковці Н. Гавриш (2021), С. Васильєва (2021), В. Рагозіна (2021).

У процесі наукового аналізу походження та значення ігор, науковці розвинули біологічну та соціальну теорію гри. Так, ігри розрізняють за такими видами: творчі ігри (до них належать режисерські, сюжетно-рольові (сімейні, побутові, суспільні), будівельно-конструкційні, ігри на теми літературних творів (драматизації, інс-

ценування); ігри за правилами (рухливі (великої, середньої, малої рухливості; сюжетні, ігри з предметами; з переважаннями основного руху: бігу стрибків; ігри-естафети) та дидактичні ігри (словесні, з іграшками, настільно-друковані); народні ігри (забавлянки, рухливі, дидактичні, обрядові).

Своєчасний виховний процес дітей раннього віку, є важливою умовою їх повноцінного розвитку. Основними механізмами засвоєння соціальних уявлень у ранньому віці є наслідування Т. Гурковська (2011). Адже діти в ігрових ситуаціях, наслідуючи поведінку різних людей, їх емоційне спілкування, безпосередньо самих іграшок вчаться вибудовувати навколо себе світ, де органічно поєднується реальне і вигадане. Так, вони стикаються з різноманітністю відносин і тим самим набувають соціальних навичок спочатку у сім'ї, родині, а потім у закладі дошкільної освіти. Все це дає можливість використовувати гру як важливий засіб виховання і всебічного розвитку дитини раннього віку.

Реалізуючи власні можливості у предметній діяльності, у дітей раннього віку відбувається сенсорний розвиток. Так, дитина раннього віку оволодіває суспільно виробленими способами дій з предметами, наслідує дорослих, вчиться переносити дії з одних предметів на інші. Для збагачення уявлень дитини про властивості предметів, важливо щоб вона постійно ознайомлювалася з різноманітними предметами.

Предметна діяльність представляється як спільна діяльність дитини та дорослого, безпосередньо у співпраці з дорослим дитина вчиться маніпулювати з предметами. Тож у саме на третьому році життя зароджуються ігрова та інші продуктивні види діяльності. Певне значення для розвитку ігрової діяльності дітей третього року життя, зазначають психологи Т. Гурковська (2011), О. Кононко (2019) та ін. мають предмети-атрибути, які допомагають дітям взяти на себе певну роль, створити ігрову ситуацію, виявити рольову поведінку.

За умови правильного розвитку та виховання дітей раннього віку, на третьому році життя, дитина здатна уже знайомитися із сюжетними іграшками. Такі іграшки сприяють виникненню відображувальних дій. Це може бути годування або купання ляльки, догляд за нею. Також сюжетно-відображувальної та рольової гри, коли дитина починає розуміти, що посуд для того, щоб з нього їсти, а одяг, для того, щоб одягатися. Відповідно до вимог роботи у групах раннього віку, використовують набори ігор для дітей у «Лікарню», «Магазин», «Перукарню», що дає можливість вихователю розширити тематику ігор (Каньоса, Бабюк, Пукас, 2021).

Різноманітні операції з іграшками дають можливість для вільних дій руки дитини раннього віку. Це є вкрай важливим, оскільки

«рука вчить око, а око вчить руку». Зауважимо, що обладнання повинне відповідати потребам дитини, а також створювати єдиний ігровий простір, тому вихователям доцільно добирати іграшки та обладнання, враховуючи диференційований підхід, а саме для дитини одного року до одного року п'яти місяців та від одного року п'яти місяців до двох років. Для цього необхідні різноманітні брязкальця, кольорові намистинки, гірляндочки, набори кульок.

Окрім того, у процесі створення предметно-розвивального середовища у групах раннього віку, важливо добирати такі іграшки для предметно-знаряддєвих дій, які б сприяли формуванню наочно-дієвого мислення у дітей. Це можуть бути іграшкові набори предметів для прибирання дому, або для роботи на городі. Для ознайомлення з навколишнім світом, розвитку мовлення важливо використовувати інсценівки. Під час інсценування цікавих і знайомих сюжетів доцільно використовувати тематичні набори «Ферма», «Будинок з ляльками», «Чиї дитинчата?». Розвиток рухів, сенсо-моторної активності, координації у просторі, почуття рівноваги забезпечують спеціальні іграшки: гойдалки, кулі та м'ячі різних розмірів, велосипеди, машини, каталки тощо. (Каньоса, Бабюк, Пукас, 2021).

Аналіз психологічних і педагогічних наукових праць показав, що оскільки провідною діяльністю дітей третього року життя є предметна маніпулятивна діяльність з іграшками і предметами, діти здатні повторювати дві або три дії дорослого і лише з тими іграшками та предметами, які використовував дорослий, наслідуючи його дії та емоції (нанизування та розбирання башточки з кільцями, «наспівування колісанки» під час вкладання ляльки спати) (Дуткевич, 2012, Люблінська, 1974, Івасенко, 2008).

Потреба в русі, є однією з найголовніших потреб дитини. Тому таким важливим завданням під час організації предметно-ігрового середовища є формування простору рухової активності. Доцільно використовувати технічні іграшки: машини-самоскиди, вантажівки, фургони (ними діти легко можуть перевозити деталі конструктора та інші вантажі), візочки в яких діти катають ляльок та м'які іграшки.

До трьох років у дитини відбувається перехід до нової соціальної ситуації розвитку, в ході якої дитина пізнає функції предметів, що її оточують.

Для успішної соціалізації дітей та досягнення завдань виховання важливо, щоб вони змалку набували необхідних знань про предмети і явища, що їх оточують, вчилися орудувати з різними предметами у житті. Діти раннього віку дуже спостережливі. Вони наслідують дорослих, прагнуть активно діяти. У грі з'являється роль, нескладний сюжет. Проте

гра виникає у дітей здебільшого під впливом зорових образів. Тому для розвитку сюжетно-рольової гри обираються іграшки та предмети, які максимально наближують дітей до знайомих їм предметів побуту: ігрові меблі (кухня, ліжко, колиска, столик, крісла тощо); образні іграшки (ляльки, пупси, іграшкові звірята); комплекти постільної білизни; набори одягу для ляльок; набори посуду тощо.

Важливою педагогічною умовою є проведення ігор-занять, спрямованих на специфічні види діяльності. Для того щоб діти набували навичок перенесення способу дії в інших ситуаціях та на інші предмети, можна використовувати сюжетне конструювання. Зокрема, сюжетне конструювання, малювання. Тому, у процесі роботи з дітьми раннього віку, завдання вихователів буде полягати у тому, щоб через ігрову діяльність, формувати у них уявлення про навколишній, тваринний, рослинний і предметний світ. (Каньоса, Бабюк, Пукас, 2021).

3. Результати та дискусії. Як бачимо, вчені висловлюють різні бачення щодо походження гри. Проте зазначають, що ігри є соціальною потребою і виконують певні суспільні функції. По-перше це передача суспільного досвіду від покоління до покоління, адже ігри у різні часи, є подібними за тематикою, оскільки відображають спільні для всіх людей явища життя. Соціальна природа ігор як феномену, полягає у конкретно-історичному характері творчих сюжетно-рольових ігор, змістом яких є відображення суспільних відносин людей. По-друге, під час ігор, діти відтворюють поведінку дорослих. Тобто зміст дитячих ігор вбирає в себе різноманітні ознаки суспільного життя.

Отже, гра – це широке поняття, яке є природною формою вияву дитячої діяльності, де усвідомлюється, вивчається навколишній світ, відкривається простір для виявлення свого «Я», особистої творчості, активності, самопізнання, самовираження.

Висновки. Гра має велике виховне значення, вона тісно пов'язана з навчанням дитини на заняттях, зі спостереженнями у повсякденному житті. В іграх відбувається важливий і складний процес знайомства з навколишнім світом, який активізує розумові здібності дитини, її увагу, пам'ять. Показуючи певні події, діти встановлюють зв'язок між різними явищами. Вони вчаться самостійно розв'язувати ігрові завдання, користуватися своїми знаннями, висловлювати їх словами. Гра може служити для розширення їхнього світогляду. У творчих іграх відкривається широкий простір для вигадки, експериментування.

У процесі дослідження ми дійшли висновку про те, що передумовою успішного використання ігор для дітей раннього віку, є заздалегідь продумані методи й прийоми виховання, а також

чітке розуміння педагогами шляхів досягнення поставленої мети. Діти, які приймали участь у іграх, у своїй поведінці відображали навколишню дійсність. У той же час, діти вносили у гру й елементи власної уяви. Кожна дитина за власним бажанням перетворювала гру, по-своєму відображала в ній набуті знання про світ.

Педагогам, у процесі ігрової діяльності, доцільно враховувати такі показники: складність сюжету, його чіткість, наближеність до реального життя, перспективність, логічну завершеність; визначеність ролей та правил гри, дотримання їх дитиною. Для того, щоб задоволювалися інтереси дітей раннього віку, потрібно обов'язково враховувати їх вікові та індивідуальні особливості. Намагатися створювати ігрове середовище, яке б давало можливість розвиватися дитині. Отже, приділяючи велику увагу фаховій компетентності вихователів, на нашу думку, потрібно розширювати їх коло знань щодо ефективного створення ігрового середовища для дітей раннього віку у сучасних закладах дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. Моделі структури гри та ігрових стосунків. *Дошкільне виховання*. 2007. № 4. С. 6-7.
2. Гавриш Н., Васильєва С., Рагозіна В. Виховуємо і розвиваємо дитину раннього віку : навчально-методичний посібник. Кропивницький : ІМЕКС-ЛДТ, 2021. С. 158.
3. Гавриш Н., Васильєва С., Рагозіна В. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів : монографія. Кропивницький : ІМЕКС-ЛДТ, 2021. С. 226.
4. Грушевський, М. Дитина в звичаях і віруваннях українського народу. Київ : Либідь, 2007. С. 86.
5. Гурковська Т. Супровід розвитку дітей раннього віку. Київ : Шкільний світ, 2011. С. 127 с.
6. Державний стандарт дошкільної освіти. Нова редакція (2021). URL: <https://osvita.ua/legislation/doshkilnaosvita/79142/> (дата звернення: 24.06.2023).
7. Дитячі забавки та гри усаякі. Зібрані по Чигиринщині Київської губернії Мр. Г. Київська Старовина. № 7-9, 1904. С. 51-105.
8. Дурманенко О. Освітня діяльність у групах раннього віку. Луцьк. 2022. С. 160.
9. Дуткевич Т. Дитяча психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2012. С. 424.
10. Івасенко Т. Ігри для дітей раннього віку. *Дошкільна освіта*. № 1, 2008. С. 50-51.
11. Каньоса Н., Бабюк Т., Пукас І. Методика виховання та розвитку дітей раннього віку. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О. В., 2021. С. 268.
12. Карасьова, К., Піроженко, Т. Ігровий простір дитини. Київ : Шкільний світ, 2011. С. 125.
13. Кононко О., Матвієнко С. Психолого-педагогічні аспекти розвитку дитини раннього віку. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. С. 55.
14. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Національна академія педагогічних наук України, Київ : ФОП Ференець В.Б., 2020. С.44.
15. Кудикіна Н. Теорія ігрової діяльності дітей : монографія. Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. С. 235.
16. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу. Монографія. Ч. II. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2010. С. 284.
17. Люблінська Г. Дитяча психологія. Київ : Вища школа, 1974. С. 355.
18. Чепань М.-Л. А. Проблеми загальної психології: шляхи розвитку ідей Г. С. Костюка. Розвиток ідей Г. С. Костюка в сучасних психологічних дослідженнях: Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ : Академія праці і соціальних відносин, 2000. С. 194-202.
19. Софія Русова. Нові методи дошкільного виховання. Прага : Сіяч, 1927. С. 111.
20. Ушинський К. Вибрані педагогічні твори у 2 т. Київ : Радянська школа, 1983. С. 494.

REFERENCES:

1. Artemova, L. (2007). Modeli struktury hry ta ihrovykh stosunkiv [Models of game structure and game relationships]. *Doshkilne vykhovannia*.
2. Havrysh, N., Vasyliieva S., Rahozina V. (2021). *Vykhovuiemo i rozvyvaiemo dytynu rannoho viku : navchalno-metodychnyi posibnyk* [Raising and developing a young child: a teaching and methodical guide]. Kropyvnytskyi. Imeks-LDT.
3. Havrysh, N., Vasyliieva S., Rahozina V. (2021). *Vykhovannia ditei rannoho viku v zakladakh doshkilnoi osvity riznykh typiv* [Education of young children in preschool education institutions of various types. Monograph]. Kropyvnytskyi : IMEKS-LTD.
4. Hrushevskiy, M. (2007). *Dytyna v zvychaiakh i viruvanniakh ukrainskoho narodu* [A child in the customs and beliefs of the Ukrainian people]. K. Lybid.
5. Hurkovska, T. (2011). *Suprovid rozvytku ditei rannoho viku* [Supporting the development of young children]. K. Shkilnyi svit.
6. Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity. *Novaredaktsiia (2021)* [State standard of preschool education. New edition]: URL: https://osvita.ua/legislation/doshkilnaosvita/79142
7. *Dytiachi zabavky ta hry usiaki*. Zibrani po Chyhyrynshchyni Kyivskoi hubernii Mr. H. (1904) [All kinds of children's toys and games]. Kyivska Starovyna.
8. Durmanenko, O. (2022). *Osvitnia diialnist u hrupakh rannoho viku* [Educational activity in early age groups]. Lutsk.
9. Dutkevych, T. (2012). *Dytiacha psykholohiia* [Child psychology]. Kyiv. Tsentr uchbovoi literatury.
10. Ivashenko, T. (2008). *Ihry dlia ditei rannoho viku* [Games for young children]. *Doshkilna osvita*.
11. Kanosa, N., Babiuk, T., Pukas, I. (2021). *Metodyka vykhovannia ta rozvytku ditei rannoho viku* [Methods of education and development of young children]. Kamianets-Podilskiy: Vydavets Kovalchuk O.V.
12. Karasova, K., Pirozhenko, T. (2011). *Ihrovyi prostir dytyny* [Child's play space]. K. Shkilnyi svit.
13. Kononko, O., Matviienko, S. (2019). *Psykholoho-pedahohichni aspekty rozvytku dytyny rannoho viku* [Psychological and pedagogical aspects of early childhood development]. Nizhyn. NDU im. M. Hoholia.
14. *Kontseptsiia osvity ditei rannoho ta doshkilnoho viku*. *Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy*,

(2020) [Concept of education of early and preschool children]. Kyiv. FOP Ferenets V.B.

15. Kudykina, N. (2012). Teoriia ihrovoi diialnosti ditei Monohrafiia. [Theory of children's game activity. Monograph]. Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka.

16. Krutii, K. (2010). Osvitnii prostir doshkilnoho navchalnoho zakladu. Monohrafiia [Educational space of a preschool educational institution. Monograph]. Ch. II. Kontsepsiia, Prohrama rozvytku ta osvritni prohramy DNZ. Zaporizhzhia. TOV «LIPS» LTD.

17. Liublinska, H. (1974). Dytacha psykholohiia [Child psychology]. Kyiv. Vyshcha shkola.

18. Chepa, M.-L. A. (2000). Problemy zahalnoi psykholohii: shliakhy rozvytku idei H. S. Kostiuka

[Problems of general psychology: ways of development of ideas of H. S. Kostyuk]. Rozvytok idei H. S. Kostiuka v suchasnykh psykholohichnykh doslidzhenniakh: Naukovi zapysky Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy. K. Akademiia pratsi i sotsialnykh vidnosyn.

19. Sofiia Rusova, (1927). Novi metody doshkilnoho vykhovannia [New methods of preschool education]. Praha : Siiach.

20. Ushynskyi, K. (1983). Vybrani pedahohichni tvory u 2 t. [Selected pedagogical works in 2 volumes]. Kyiv. Radianska shkola.

Стаття надійшла до редакції 23.07.2024

The article was received 23 July 2024.